

Pitaahomî Utîpîho Kapîho Kîmandî Pitaahomî Utîpîhandî Kapîhandapî Nesîpîhande

Porîho komî asisîha napwîtandîhaapî
jatata Timotehopî utîpîho jîpatîpiya
nusoasipatamatiyatî amî Pitaahoaisangi
utîpîho kîmo jîpatîpiyataise (1:14) Kînaungwîha
66 A.D. hura kîmo utîpîmo jîpatîpiyahore.
Isîhiya usa ipotîhura pîwîha asîwa asîretî
pîwîha isîhiyai katîwunjîtauhi kandapî
Porîho gwînyapenataatî kîmo utîpîmo
jîpatîpiyataise nyahî pîwîha asîretî asîwa
katîwînyasohîwaiwaunî kîyaamî pîwîhaunî
nyahî wîndî atisaatî namaitîhaawo.

2 Pitaahomî Utîpîho napîmasataise

Pitaaho isîhiyai ipîhîrete gaahure undisîha
(1:1-2)

Autaahaatîhomî isîhiya daiwî bîmîtaatîwîhîra
siyate undisîha (1:3-21)

Isîhiya isîhiya usaisî pîwîha asîwa asîretî
katîwî katîwunjîtaatîwîhiya ipotîhura
noaipaitauhi kandapî Pitaaho jîhî tîmanatî
kaundisîha (2:1-22)

Awaisîho japîhî napîtandîhuraapî siyatî
napîtaise undatî Pitaaho isîhiyai pîwîha
kataunjisîha (3:1-16)

*Isihiya Utipimand Nusoasisawihiyai Pitaaho
Asisaha Gaahuraare Undataase*

¹ Ninì Saimonì Pitaahoninì amì ninì komì otipipati kawitandì Jisasi Kìraisihonanimahanatì natanoaasisihonine. Ninì kimì koninì nyahì Kìraisihopì gìwunyaitihaahandì apipaahì gaahandì Autaahaatìho nanyamihì nehohipatamataiwìhandì Autaahaatìho nasamihì nehohiyìhiyaatapì kimo utipimo ninì jipatìpiyataayo. Iyataatì nyahì aposerìhiyaanùnunì amì sahunì taawaatì gìwunyaahoto, nyamì Autaahaatìhotatì, amì nyangi nyamì maipìhaiwaatìhapì japìhì nanyamaasìhore. Iyatì amì ko isìhiyaanì nahatiyaanangi gaahatì naasaipitì katì kanyisahore.

² Amì sahì Autaahaatìhopunì amì Jisaasiho Awaisìho nyangi nyainjatisìhopunì gwìnyaapì nasesìpainjìtìhanda kindarì sangì maarìho nasanyamì, amì gaahandì waatì kasisaihì sahì nga itatamanìnwì bimìtaatìwì ninì sapì gaapìsundataayo.

*Autaahaatìho Nyangi Gaahaiwa Kanyisatì
Nanyinyataise*

³ Jisaasiho Autaahaatìhomì watìpìhandisahore. Iyatì amì ko Jisasi Kìraisihonanimahanatì Autaahaatìhosì watìpìhandisahore. Siyatì ko apipaahì watìpìhosì komì watìpìhandì kimìkanda gaahapa nahataapa nyahì Kìraisihomì isìhiyaanangi andìtìnyaiwatì nyatatamanìtandìhapa aimì nyangi nga nanyinyataise. Saiwa gaahaiwa nahatewa nanyamindìmandì nyahì kometirìhìretì

japepihiritihaawi nanyinyataise. Ami nyahi sandi saitihaawi Kiraisiho Autaahaatihometirihiretapi nyangi neti nanyisati ginyunyaasih nyahi Autaahaatihopi biyaati gwinyaawaati mmonihaayo. Iyati ko nyangi gaatati nanyamaataise koai ishiya mepi autaahepumapi baiwi nga usonwi kop maaritohitihanduni, ami ko apipaahi gaaho weriho atipho bimindihanduni nyahi naitihaawo. ⁴ Iyati ami Kiraisi Jisaasiho Autaahaatihomi watipihanda apipaahi gaahaiwa ami awaiwaiwa kaiwaapi nawiho numwutihomi ambipati owehandi nyangi nga neti nyatatamanitandihaiwa kanyisati nga nanyinyataise. Saiwa ko siyati kanyiwimaiwa nyangi kanyisati nanyamitandi jihura ko katirihiri kireti kanyisataise. Ko siyati saiwa kanyindimandi ami sangi neti anditisaihonihi sahi apipaahi maipihaiwa maapi yapimbatambihaiwa sangi neti nasopisastandihaiwaatihapi noaipasi nehahaati yanihimaitaatiwe. Yanihimap ami sahi Autaahaatihometirihireti nepi ko bimirihireti bimitaatiwe.

⁵ Ami sahi aimi Autaahaatihometirihireti nesihyaatisi ami sandi kandapimatonihisami Kirasihopi gwunyaahohitihandi nepi anditwipi kimaiwa bipinjawi kaiwise. Sahi Kirasihopi gwunyaahohitihandi nepi anditwipi gaahandi kaiwise. Aiw ami sahi gaahandi kiyohitihandisawi. Sahi Autaahaatihopuni ami Kirasihopuni mmoniw nepi ami sahi Kiraisihomi ishiya maapi

yapipataapihî bimitaatîwîhîretî sirete
 tiwî baiwî mmonîwî gwînyaahohîtihandî
 nepî bipinjawise. ⁶ Aiwî amî saiwî sahi
 gwînyaahohîtihandisawî samî ambîpatî
 maarîho jandotî maaritimbîpa nepî ipîhatisawî
 jatohîtihandî nepî tîmaamaipî kaiwîse. Aiwî
 amî sahi samî ambîpatî maarîho maaritimbîpai
 nepî ipîhatisawî jatohîtihandisawî sahi
 andîtitîwî bitotawaawî yaasati naanîhaiwa
 nehohîtihandî nepî tîmaamaipî kaiwîse. Aiwî
 amî sahi samî ambîpatî maarîho yaasîhaiwa
 andîtitîwî bitotawa nehohîtihandisawî
 tîmaamaipî Autaahaatîhomîhîretî nepî
 japepihîrîwîse. ⁷ Aiwî amî kandamî tiwatîhaatî
 sahi maarîho omanîtihi samî naisîhiya
 Kîraisihomîhiyaapî baiwî gwînyaapî gaahati
 kawiwî usonîwî kiyai wapa nunyawîse,
 tîtihi nehî sahi sawanaatamî namwinji
 nasohîrîhîretîhiyai kawisohîpatamataiwo. Aiwî
 amî Autaahaatîho isîhiya nahatîyai maarîho
 numwipatamataiwî amî sangisangi naasîkatî
 kaiwî isîhiya nahatîyai maarîho nunyawîse.
⁸ Aiwî amî kîmaiwa gaamaiwa nîni taati sangi
 kasatohîwîmaiwa nepî anîtiwî isîpi daiwî
 bindawaawî amî kaiwa waati pîhîtiwî sahi
 kaiwîse. Aiwî amî sahi Awaisîho Jisasî Kîraisîho
 nyangi nyainjatisîhopî sangi biyatî akîtinîhi
 gisunyaatatî nasesîpatamataataahî kîmaiwa
 gaamaiwa samî ambîpatî maarîhoaatîhunî, amî
 samî pîwîha dahopaatîhunî noaipati watîpîtati
 ahotonîhi, amî kaiwa sahi kiyaatînihi kaimî
 nutaapo. Sahî saiwî kaimî niyohîtihandahî
 amî sahi kopî otîpîpati nehî yatîtihihatî windî

kamaiwî tîtihi akîpîpa noaipîhati kaitaapo.
 9 Iyataati amî utaaho wo saiwa gaamaiwa nîni
 sangi kasatohîwîmaiwa kamaayati owehohi
 wapa kaanîhi ahotimbîpa nga wîndî monataise.
 Amî so utaaho wo komî ndîha niyotati asahata
 maawinjatinjîhi biyati minjasîhomatiyataise.
 Iyati amî ko komî maipîhaiwa jîhura kaiwaiwa
 Autaahaatîho bausati nemwati netî tîtihi gaaho
 popîtihoemwasîtihandapî Autaahaatîho nisî
 maipîhaiwa aimî bausati nenîmasîhonîniso, tatî
 gîmunyaati ko aimî nanîpimatamasîhe.

10 Isî amî nisî naisîhiyaati nisataiwî
 Jisaasihopî gîwunyaahohiyîhiyaate, sangisî
 Autaahaatîho aimî gaatati nasamaati amî
 sahi tîtihi komî isîhiyaatimatîtaatiwî
 aimî nasamîhainjîhiyaate. Ko sangi
 aimî sasîhiyaatisî koai nîwîpinjîtaatiwî
 gaatati nasamaasîtihandunî amî tîtihi
 komîhiyaatimatîtaatiwî nasamîhainjîtihandunî
 nepî akîtinîhi akîtihandemapî akîte tîwî
 sawanaatunî amî isîhiya usaunî mmondaatiwî
 sahi mîtaahi waati andîtitîwî kîretapî
 gaahaiwa kaiwîse. Sahî saiwî gwînyaapî
 kaiwî isîwatawaawaahî amî sahi wîndî japîhi
 nuwî maipîhandî kaiwî tîmahiyawî amî
 sahi Jisasi Kîraisihopî gîwunyaahohîtihandî
 wîndî namaamaitaapo.

11 Amî sahi saiwî
 kîmîreti saiwa gaamaiwa japepihîrîmî nuwî
 amî ipotîhura Autaahaatîho sangi sasatati
 sahi napîwî nandaapîse tatî maasomwaanî
 awaindî nasuwati netî waahîwa jainjapwaati
 jainjahonîhi amî sahi Awaisîho nyangi japîhi
 nanyamaati nyainjatisîho komî isîhiyai winjaati

jinjap̄h̄i jinjap̄h̄i kon̄h̄i bimimb̄p̄h̄i naiw̄
nandaitaapo.

¹² Iyataatī amī saiwaahī sahī aimī
gw̄inyaapī mmon̄w̄hiyaat̄it̄ihandī kandī
n̄nī bapaindī mw̄t̄ipisatī netī sam̄i am̄t̄iha
jainjap̄waatī gisunyaapī nuto, am̄i sahī
kaiwaapī nasisoarī gw̄inyaait̄iwo. P̄w̄iha
akaaha Jisasī K̄raisihop̄taha nyahī sangi aimī
katawaasason̄h̄i sam̄i am̄t̄ihetī gisunyaat̄i
am̄i sam̄i oman̄j̄t̄it̄ih̄i netī wat̄ip̄it̄atī ahondaise.

¹³ Isī am̄i n̄nī maapī yap̄imbataap̄h̄i asohon̄nī
nisī amb̄patisatī bimohur̄mura saiwa
gaasiwa sahī gw̄inyaapī kaitaat̄w̄i bapaindī
jin̄j̄haatematī kasat̄im̄i nutaano. Am̄i n̄nī
sand̄i sangi kasat̄im̄i nutandī nisī ot̄ip̄ip̄ate. Am̄i
sand̄i n̄nī apaap̄i maato, saiwa gaasiwaapī sangi
bapiyatī gisunyaaton̄h̄i kaiwaapī jinjap̄hemapī
gw̄inyaait̄iwo jinjap̄h̄i kasat̄itaano, satataato.

¹⁴ N̄nī n̄wahonisapī gw̄inyaatī mmonataayo,
wind̄i ot̄ih̄imetan̄h̄i n̄nī nisī amb̄pati namaito.
Awais̄ho Jisasī K̄raisiho nyangi nyainjaatī
bimis̄ho n̄ngi sandatī wind̄i ot̄ih̄imetan̄h̄i
k̄inyī ketī napw̄it̄aise ndatī t̄it̄ih̄i aimī
kandataase. ¹⁵ Isī am̄i n̄nī and̄it̄indī waatī sangi
netī and̄it̄isatī saiwa gaamaiwaapī jin̄j̄haatema
kasat̄im̄i nutaano. Saisan̄h̄i am̄i sahī saiwa
wind̄i nan̄ipimat̄iw̄i namaamapī kiyaat̄in̄h̄i
nasisoarī kaim̄i nutaat̄iwo. Saindī kaiwa n̄nī
kon̄in̄h̄i kasat̄im̄i nutaano am̄i n̄nī napotī
owetisan̄h̄i h̄uraisangi sahī nasisoarī mmon̄w̄i
kaiw̄ am̄i gisunyaat̄it̄ando.

Nyahī K̄raisihom̄i Nausain̄j̄t̄ih̄andī J̄ihura

Sis̄ihoaas̄in̄i Nyami Nd̄ihaara Mmoho

¹⁶ Iyataatī amī nyangi nyainjaatī bimisīho Jisasī Kiraisihopī komī wat̄ip̄ihandī awaindīhandī nausaatindīhandisatī nap̄itaise sataatī aimī nyahī sangi kasato. Iyataatī nyahī komī wat̄ip̄ihandī nausainjītīhandapī sangi kasatoh̄itīndī neh̄i is̄ihiyaamī p̄wīha maat̄maat̄ap̄i taanauh̄iha sawanaunyaap̄iha kan̄ihauhī nyahī newaatī kasatīhaamaayo. Owetise. Nyahī komī ot̄ip̄ipatī kawitīhaawī nanyam̄hainjaw̄ihiyaanī aposer̄ihiyaanīnī Autaahaatīhomī wat̄ip̄ihandī nausainjītīhandī Jisasī Kiraisihomī amb̄ip̄atetī koai netī bop̄ihatī otiwa kaumbwaatī nīwusaatatī noaipasīhī Autaahaatīhomī sis̄ihoaas̄in̄i nyahī yawanaanamī nd̄ihaara mmon̄ihoh̄itīhandapī siyahandī mmon̄ihaayo taatī tit̄ih̄i aimī kasatoh̄ihaare. ¹⁷ Iyataatī Autaahaatīho yam̄ihapataatīhap̄i komī yundanyīha wand̄iha nunyatī Kiraisihoai netī nīwimaatī awais̄ihoemas̄ih̄i amī kom̄ihetapī awaindīhandī otiwa kambwaatī nausainjīhī nyahī nyamī nd̄ihaara usonīhaayo. Siyaatī usohon̄ih̄i Autaahaatīho komī nausainjītīhandī ap̄ipaahī gaahandaatīhī bimisīho Jisaasihopī sandaase: “Kimb̄ih̄i k̄imo nisī m̄itīmoai maar̄iho nunyatī amī kop̄i nīnī maar̄itītīhore,” tatī p̄waaatīhī amī nyahī p̄wīha sa atisīhaayo. ¹⁸ Aih̄i sura nyahī Jisaasihoaaisaatī Autaahaatīhomī sis̄ihoaas̄in̄i maasī bitohon̄ih̄i Autaahaatīho sap̄iho komī Mwaaho Jisaasihoi netī nīwimaatī amb̄ip̄atī awaipatī numwih̄i amī kom̄ihetapī sis̄iha awaindīhandī otiwa kambwaatī nausaatataise.

Aihi Autaahaat̄ho komi nausainj̄it̄handi awaindihandaat̄hi yam̄hapataat̄hi bindataat̄hi nyah̄ atison̄hi Jisaasihop̄i piw̄iha satat̄i kandaase. “Kimo nisi maasih̄mo kom̄het̄i nisi maar̄ho ah̄notih̄i n̄n̄i koai maar̄ho apīpaahi nunyat̄hore. Aindi n̄n̄i kop̄i nga apīpaahi maarit̄it̄hore,” tat̄i katih̄i nyah̄ atis̄haayo.

¹⁹ Aihi kimba wapa sahi gw̄inyaitaat̄iw̄ihapa kasat̄tandiyō. J̄ih̄i aimehura ipot̄ihura wiwa noaipaitand̄haiwaapī piropet̄hiya Autaahaat̄hop̄i kat̄iw̄i j̄ipatīpaiw̄i ah̄iyoh̄haapī apīpaahi ak̄it̄in̄hīi akaahaare, taat̄i nyah̄ mmona gw̄inyaahaayo. Isi ami sangisangi kiyaami piw̄iha nep̄i an̄tiw̄i is̄iwatawawaahi ami sand̄ih̄i sahi gaahat̄i kaisaihi ngaat̄it̄aise. Saiwa j̄ihura piropet̄hiya Autaahaat̄hom̄i piw̄iha Jisaasihop̄it̄at̄i kat̄iw̄i j̄ipatīpiyoh̄waiwa sis̄iha ram̄handi asahat̄ind̄it̄hīi taat̄i nusaat̄im̄i naipatamatiyahaiwaare. Kaiwa siyat̄i sis̄iha ram̄handi asahat̄ind̄it̄hīi taat̄i nusaat̄ipatamatiyat̄i nusaat̄im̄i not̄i asis̄iha bowataat̄i ami kambwaat̄i bosetetapīhaat̄i nipaatīhaat̄i t̄ihoaat̄i, ami ip̄ho ip̄tat̄i awaindi saasinj̄ipatamatiyat̄i Jisaasiho yamahapataat̄hi namasi maapī yap̄imbataapīhīi nason̄hi komi nausainj̄it̄handi sam̄i oman̄j̄it̄it̄hīi maar̄hoaat̄hīi noaipahon̄ihuraat̄it̄ando.

²⁰ Iyataat̄i ami kimandi awaindihandi sahi baiw̄i mmon̄w̄i gw̄inyaapī nases̄ipatītand̄i n̄n̄i sangi kasat̄tandiyō. J̄ihura is̄ihiya piropet̄hiya Autaahaat̄hom̄i piw̄iha ausaapī kat̄iw̄i ami j̄ipatīpiyoh̄waiwaami tanyaaha utaaho wo neh̄i ko sawahom̄i

watipihandi amitihha gwinyaasitihanda nesipati katitandihaiwaamaahe. Owetise. ²¹ Ami sandi apaapi maato. Piropetiho Autaahaatihomi piwihha ausaasihho neh ko sawahomi amitiheti ami maarihooatih maaritati gwinyaasitihanda piwihha ausaati kandaamaase. Owetise. Ami neh Autaahaatihomi Itipihho Gaaho ishiyaami gwinyaahohitihandi neti Autaahaatihomi gwinyaati maaritirihiretemwati nunjati kaundati gwunyaasihhi, ami ko Itipihomi watipihanda kiya piwihha atiwi nepi katiwami jipati piyawaayopo.

2

Pitaaho Kiraisihomi Ishiyai Ishiya Jaipipa Katiwunjohiyhiyaapi Jaawo Undataase

¹ Jih aimehura Autaahaatihomi ishiya Isiraherhiyaami otihatih ishiya usa nyahi piropetihyaanine, tiwi ishiyai jaipundwihya noaipapi bindawaayopo. Kiyai Autaahaatihho piwihha nunyati windi natamusoaasihhandi kandi neh kiya sawanaami piwihhaapi ishiyai saundwi, kima Autaahaatihomi piwihhe tiwi jaipitiwi ausaapi kaundopo. Isi ami wani kimuraisangi sikaiwi ishiya neh sawanaami piwihha jaipipa sangi neti nasopisastandhaapi kima Autaahaatihomi piwihhe satiw samihatih noaipapi bindawaawi katiwisastaaipo. Aiwi kiyai sahi windi maawinjasahi noatiwi samihatih nandaapi piwihha jaipipa kihaiwa kihaiwa, sahi Kiraisihopi gwunyaahohitihandi nepi nasopisastatiwi ishiyai jaipipa katiwunjitaapo. Awaisihho nahataapa jatisihho

kiyaapî komî ambîpatî nunyanatî kiyai kiyaamî maipîhaiwaatîhapî numwaasîhoai ahosumwapî kopî nanîpimatîtaapo. Kiya siyawaawî sawana nepî ketî kuraanîhî nopîsasiwî owematîtaapo. ² Kiya saiwî ketî kuraanîhî nepî owematîtaatîwîhiyaatanîhandî kandî samîhatîhî Kîraisihomî isîhiya taahiyîhiya jaipîpa katîwunjohiyîhiyaamî kiyohîwaiwa nepî apîpaahî maipîhaiwa kaiwî kiyaamî ambîpatî kîhiyaisawî namînîwî daitaapo. Amî kiya saiwî kiyohîtîndaahî nehî maatîmaatapî Kîraisihomî isîhiyaamî ipaahambîhiya Kîraisihopunî amî kometirîhîretapîhaiwaapunî pîwîha maipîha katîwî sisîpîtîtaapo. ³ Isiya siya isîhiyai pîwîha jaipîpa katîwunjohiyîhiyaapî sangi wa sandî kasatîtaano. Siya isiya nawîho nehî sawanaapaahîhî nepî ahoitaatîwî maarîho wîndotî akîwisamaahiyaare. Kiya saiwîhiyaasi samî nawîho aipî nasaitaatîwî pîwîha jaipîpa sangi jîpîsisahaiwa kasatîwî katîwisasîtaapo. Kiya siyawaahandî kandî amî kiyai pîwîha netî yawutaatî tipîtapaatî usonatî nemaitandî Autaahaatîho jîhura kiyaapî pîwîha katatî wisasatî ahaihîhiyaare. Amî sandî ko pîwîha sa nehî ipîpa etîtaatîtatî kandaamaase. Tîtîhî kaitandî akaaha kandaase. Iyatî ko kiyai netî tipîtapaatî usonatî amî nemaitandîho Autaahaatîho utaarîhandî jatîmî nasatî wanisangi ko konîhî tîmetatî amî jatataise kiyai ko katimbîpa kawîsatî nemaitando.

⁴ Isî amî jîhî aimehura isîhiya usa saiwa saiwî Autaahaatîhoai pohipîwiwî amî maatîmaatîwisauhîhiyai nehî maawinjatî

nemasitihandapî ko siyahore, tiwi sahi gwinyaitaatiwi nini sangi kasaitaano. Jhi aimehura komi otipipatihya yamihapataatihapihya usa koai maatimaatiwiwi maipihaiwa kiyauhi ko kiyai nehi maawinjati neti etaihiri apipaahi tongihropi, sahi sisahaapi nutaatwihyaate, undati neti yotihî ami apipaahi asahatahiropi asahatindihandi wihihiri watiphiri senihandamatiyati wisasati isiwatihî napwitwi bindawaayopo. Napwitwi bindawaawi asisaha Autaahaatihî kiyai neti sisahaapihemaitandihuraapi jatawaayopo. ⁵ Iyataati ami jhi aimehura Nuwaaho bimisuraisangi Autaahaatihî isihya maatimaatiwiwi maipihaiwa pihitwi kiyohiyihyai wîndi nehi maawinjase. Ko wipati wipati waapihaati usepati durihiri awaindahandi neti nusoaasihî kiyai neti nanati nawatisati owemase. Aihî Nuwaaho nehi naasohî Autaahaatihî maaritati gwinyaasirihiretapi titihaiwaapi piwaha ausaati isihyai kaundisihaisaahihî isihya nehi ikwi naasairitihî wihinhîramî isundipihuri yahuritahiyaisati japhî numwaasihî kiyai durihiri wîndi neti namainjihî ami kiyai nga bimopo. ⁶ Ami isihya aunahipihauri awaiwauri Sotomihandaahiyaapuni, ami Gomoraahandaahiyaapuni kiyai apipaahi maipitowi nemaitaano, tati Autaahaatihî kiyai nemasitihandapî sahi aimî atiwî gwinyaapihiyaate. Iyati ko sauri aunahipî awaiwauri sisaha yamihapataatihapi neti natausaasihî thati owemati nehi

sotipati waatipatihindaise. Ko sandi siyati kaindimandi ishiya ipoti ipoti yapihhi nahanda noaipahohiyihiya ningi maatimaatiniwi nepini masaihihiyai sawito, tati nunjitandi kiyataise. Ami ko siyahosi wiwa nyangi sanyitaiso, tiwi kiya kopu yaiwi windi maatimaatimitaatiwo. ⁷ Ami Rotiho titihi gaaho sapihhi Sotomihanda bindataise. Bindataati ishiya apipaahi maipihaiwa kiyami ambipati kihiyaisawi namininwi kiyohiwaiwa mmonataati komi maariho apipaahi mmaipiwimatati yaawati naanawisataise. Sawimainjho bimihhi Autaahaatihho koai japihhi numwaasihhi ko nga bindataise. ⁸ So utaaho titihi gaaho maariho titihitaho ishiya Sotomihandaahiyaami otihatihhi bindataise. Bindataati kiya maipihaiwa pihitiwi kihaiwa kihaiwa kiyauhi winjataise. Iyati asisaha nahateweti kiya piwaha maipihaiwa katauhi atisataise. Iyati komi maariho titihi gandaise. Siyati komi maariho titihindaati ami ishiya winhapipa nemapu maatimaatisauhi winjataati ami otapahaatuni ami apatihuni komi maariho mmaipiwimatati yayati apipaahi yaawataise. ⁹ Isi ami saiwa Awaisihho kaiwimaiwaapu nyahi gwinyaitihaahandi newaati mmondihhaawe. Ishiya Autaahaatihhoai niwipinjawi ko maaritati gwinyaasirihireti daayohiyihiyai nunjenhaiwa nusoaipahonaahi kaiwaatihapu kiyai japihhi numwaitaise, ami komi ishiyai japihhi numwaitandihira aimi mmonahoso. Iyati ami Awaisihho ishiya maipihaiya kiyohiwaiwa aimi mmonahore. Iyati kiyami maipihaiwaapu

wihoaanj+handi numwitandihira daihira aimi mmonati gwinyaaahosi kiyai neti isiwatimi noti komi asisiha isihiyai neti tipitapaati usondandaha noaipahonihura kiyai neti piwahaapihemati tipitapaati usondaise. ¹⁰ Iyati ko kiyaami usai wihoaanj+handi apipaahi awaindihandi kiyaami maipihaiwaapi numwitaise. Siyaari isihiya apipaahi ainjotati titihimetahaiwa kaitaatwi kiyaami maariho ambipati w+ndosihi isihiya kihiyaisawi ambipati nam+n+n+wi kiyohiy+hiyaatitaise. Iyati ami kiya Awaisihomi piwaha neh+haamataiwi nemahohiy+hiyaatitaise.

Ami kiya noaipapi daahi apipaahi watipitiwimapi ami w+ndi yamaiwi neh+ nanihaiwi autaahinjaawi yam+hapataat+hapi isihiya kiyai autaahi wamwaanjihi apipaahi gaahiya jhiyaapi piwaha maipaha katiwi sisipitiw+hiyaare. ¹¹ Iyataati ami mihaati yam+hapataat+hapi Autaahaatihomi otipipatihiyaahi w+ndi saiwi isihiya yam+hapataat+hapi apipaahi gaahiya sanahiy+hiyai Awaisihomi ndiheti piwaha maipaha kaundiwi sisipimundopo. Ami kiyaahi yapipatambi isihiyai nusatip+haapi watipihandi apipaahi awaindihandisaw+hiya watipihaiwa nga kaitaatwihiyandaahando. ¹² Ami isi k+miya jaipipa katiwunjohiy+hiyaahi ipataat+hapi kohasip+ho suh+r+ maasap+ho ainjhi+pi+pa isihiya kapai tip+ yotiwi ami tip+ nandaatiwi namoyaatimbipaamataiwi+hiyaare. Kiya setahiyaasi wapa kiya w+ndi mmon+wi gimunyaahohi+pi+paapi maipaha katawaatopo.

Isihiya kohasipihō maasapihō ainjhipipa ipataatihapihapai timahohipatamatiyati Autaahaatihō kiyai nemaitaise. ¹³ Kiya isihiya usaisi maarihō ambipati yaawihaiwa nunyohitihandapi ami kiya sawanaisangi yaawihaiwa naitaapo. Iyataati kiya asisihā kihetimapī otapihāati ipihō watipihōetimaawī nandapa awaiwaiwa tihwi pihitwi nipinjawī gwisihā taupwimapī nanwi ami kiya saiwi gwinyaapihyaare: Asisihā nahateweti otapihāati ipihōeti nandapa awaimbipa tihāati nipinja nanihāawi ami nyami ambipati gaanyimatati jipinyisonihī nyahi nga maaritihāahirete, tiwi gwinyaapihyaare. Saiwi kīmi kiya sahi Autaahaatihomī isihiyaati ahoyanwi nahoiwi piwanwi nandapa tihwi maasi nanihohipipihī napīwi nasipaapi sangisawī nandapa nanawaayopo. Kiya wihoaanī mangirainī kiyaami ambipati maarihō gwinyaati maaritimbipa taawī kiyawaaheti isihiya gaahiyaamataiwi sangisawī sami nandapa maasi nepi nanwi sangi kiyaami kipati atihā nasamasawī nepi nasopisawī masihaiwa nasanyawaayopo. Aiwī kiya saiwi kiyaami ambipati maarihō maaritati gwimbipa kaitaatiwi maaritwimawaayopo. ¹⁴ Kiya nahateweti asihya apipaahi maipihiyaisawī ambipati tīmaamaipi namīnīndaatiwīhandapaahihī gwinyamapi kiyaami ndihā mīhopi mīhinī gaamapi no-toaahaariwī japihyaare. Kiya sapa maipihapa kaitaatiwi maaritohitihandī wīndī apipaahi nga tīmaawisaitahiyaare. Aiwī Kiya isihiya usa

kiyaami Jisaasihopi giwunyaahohitihandi windi watipimetahiyai atipati nunyawai maipihandi kaitaatiwihat aisi nowaayopo. Kiya isihiya usaamihapaapi kiyaamihapaatitandi naitaatwi maarho windoaitandihandi aimi mmoniw nepihiyaare. Ami kiya saiwa maipimaiwa saiwi kiyohiwimaiwaapi wihoaanjihandi nawihomatiyati kiya yaawihandi Autaahaathiho numwitaise.

¹⁵ Aiw kiya gaahaiwa wandi kamaiwi ami namamapi kiyaami maarhoaatih apipaahi maipitamataise. Aiw kiya Beramihomihati newaayopo, ko maipihandi kiyonhi isihiya koai nawho numwitaatwi ko nawihopi apipaahi maaritati nawihoai maarho numwipatamataiwo.

¹⁶ Dongiho isihiyaamatiyati piwaha wandi piwaamaatahore. Siyahondaahandi kandi ami Beramihomi dongiho utaahomatiyati piwaatati Beramihoi itihundati niwisapuse Beramihonawho naitandi maaritataati maipihandi kaitandaindihandi ami Autaahaathiho dongihomi maahomwaan piwaha kata wewisihon. Aih so Beramihon Autaahaathihomi piwaha atisa neti Autaahaathihopi awusaasihonawihopi maaritamataati naharisahomatiyati maipihandi kaitotahandi namhaase.

¹⁷ Iyataati isihiya jaipipa katiwunjohiyihiya siya waapoho mihatih yapipataatihapi noasihonapatasipatamataiwhiyaare. Aiw ami kiya twipati asihati mwipihati mbipa itinambitihiri awaimbipa twihaati nemasipatamataiwhiyaare. Ami kiyaapi Autaahaathiho wapihi apipaahi asahatati

ndiha monihapihī etaihiropi neti tīthemwati tumasihiyaare. ¹⁸ Isiya siya piwīha nehī taanauhīha akīpīpa oweha amī naharimataha katohīhaapi kīyaami ambīpati naimaatiwī genaniwī tīhaapaiwīhiyaare. Aiwī kiya maipīhaiwa usīhiya asīhiya kīhiyaisawī ambīpati namīniwī kaitaatiwī kiyaami ambīpati gwaitati wīndoti maaritimbīpa araihopī wīrihīrapī naapīhomataiwī isīhiya wanī kiyaanihī maipīhaiwa namasi nasohiyīhiyai nunjaamanīwī japīhī wīrapī aisi nowaayopo. Iyauhī isīhiya jaipīpa katīwunjohiyīhiyai nīwipinjai nuwī nanīhaiwī ambīpati maaritīwaiwai kīhiyaisawī kiyawaayopo. ¹⁹ Aiwī isīhiya jaipīpa katīwunjohiyīhiya isīhiyai saundiwī, “sahī nyangi napīwī nanyipinjawaawaahī amī sahī nehī nanīhaiwī bindawaawi samī maarīho ambīpati gwaitati jandosīpīpa sahī maaritohīrihīreti nanīhaiwī kaitaapo,” undīwī kaundawaatopo. Amī kiya sawanaahī kiyai neti nusopīsasītandīhaiwa maipīhaiwa kiyohīwaiwaami nehī otīpīpatihiyaimatiwī bindawaahiyaare. Amī sandī nīnī apaapīmaato. Nyahī yawanaani aimi mmonaahiyaane. Utaaho wo wapai nunyanamataataahī sapa kapaami ko nehī otīpīpatihoematataise. ²⁰ Isiya siya akītinīhī maapī yapīpatambīhapa maarīhoai neti kipoti ainjotati maipīmasīpīpai kiya nyami Awaisīho amī nyangi japīhī nanyamaasīho Jisasi Kīraisihopī gwīnyaapī gwīwunyaahohītīhanda namawaayopo. Saiwī namapawīhiya kiya amī japīhī kaiwaatīhī nuwī nunyainjaihī, amī kaiwa kiyai neti anītisati

mmatì isìwataataahì kiya jìhì nyamì Awaisìho amì nyangi japìhì nanyamaasìhopì sangì mmonìwì gìwunyaapìhura, maipìtohitìhandì nusatipìhaapì apìpaahì daahì nuwì maipìtìwìmaitaapo. ²¹ Siya isiya wuwanìhura Kiraisìhopì pìwìha wìndì atìhomìwì amì pìwìha ka daihìra tìtìhì gaahìramatìyahaasì nepì miwatawaaawì kiya gotì masìhonjì maipìtìtauhe. Saitìhatì katì amì aimì Autaahaatìho komì pìwìha wìnìhapìpa isìhiyai nunyatì natausaasìhì wuwanìhura napìwì pìwìha akaaha ausaapì katìwunjawaayopo. Katìwunjauhì kiya atìwì gwìnyaapì daihìra gaahìra daiwì bindawaayopo. Bimambìwìhiya kiya Autaahaatìhomì pìwìha akaaha nepì gwìnyaapì isìwatotìha namapì nanìpimatìwì japìhì maipìhandaatìhì nuwì apìpaahì daahì maipìtìmawaayopo. Isì amì kiya saiwì kiyohìtìndapì ipotìhura Autaahaatìho kiyai yaawìhandì awaìndìhandì numwìtaise. ²² Sandì kiya saiwì kiyohìtìmandì pìwìha akaaha wa satatì ahotìrìhìretì kiyawaayopo. Iyataatì ka pìwa satise:

“Suhìrì dasìha daahìwatosatì japìhì nepemaitatì netì nainje tatì ahotìse. Iyatì amì maasapìho sanaatì saisatoya baawusauhìho ko japìhì notì komì wepatì ekaarìpataatìhì ekaarìpitatì wepatì jaatataise,”

Ga Bimisìho 26:11

tatì ahotìrìhìrì kìretì kiyawaayopo.

Apipaahi Akitinihi Awaisiho Japih Napitaise

¹ Nisi naisihiyaati nisataiw Kiraishopi gwunyaahohiyihiyaate, kimo utipimo kasinimo sapi nini jipatiyayaayo. Iyataati utipihohi jioatihuni ami kimoatihapuni kimaiwaapi sahi gwinyaitaatiwi nini sangi neti gisunyaati jhaati kasatataato, ami kaapi sahi gwinyaahohitihandi titihititando.

² Ipoti wiwa noaipaitandihaiwaapi sahi jhaati gwinyaitaatiwi nini gwinyaataayo. Saiwa ipoti noaipaitandaiwaiwaapi Autaahaatihomi piropetihiya piwaha katiwi jipatiyohiwaiwaaro. Iyataati ami nyami Awaisiho nyangi nyami maipihaiwaatihapi japihi nanyamaasihomi winihapiapaapimaawi sahi mmoniw gwinyaitaatiwi nini sangi kasatataato. Sapa Awaisihomi piwaha winihapiapa Awaisiho komi piwaha otipipati nunyat isihiyai sapi natausaasih nesi sangisaapihi napiw kasatauhi sahi atiwi nehohipapaapito. Sapa kapaapi sahi windi nanipimimatitaatiwi nini sangi kasatataato.

³ Ami asisaha ipotihaiweti noaipaitandihaiwaapi wani nini sangi kasatitaano. Asisaha ipotihaiweti isihiya sisipititaatiwihiya noaipaitaapo. Noaipapi kiya kiyaami maarho windoti maaritimbipaahih japepihiritaapo. Aiw kiya satiw sisipititaapo. ⁴“Jihura Jisaasiho satise. Nini kimaapi yapimbatambi japihi napito, tati katisihosi ami ko maahapihe wo namaapiso. Ko windi namaapitaise. Nyami asoya aimi napomahopo. Napomihauhi ami kahapaamapiapa wuwanihura Autaahaatihohi

kiyati ahaisuraapi nehi kapaanihi naasaimumwaanji jhamatiyati ahotimi nasati wani kimurandaise,” tiwi sisipititaapo. ⁵⁻⁶ Iyataati ami kiya usinjaawi poundihi kimandi mmoniw nanipimatiw+hiyaasi saiwa katawaatopo. Jhi aimehura Autaahaathiho piw+ha katih nehi komi piw+haara yam+hapatuni ami yap+patuni noaipati ahondaise. Iyati ami Autaahaathiho waapoho neti koraahi yap+pati kaih waapohomi ot+hapihi yap+pati noaipati ahondaise. Iyati ami dur+hiri waapoho koraahi Autaahaathiho katih dur+hiri nimaanati yap+pati nahatepi neti nanati namaasataise. Iyati dur+hiri waapihaata yap+pati nahandi neti namaasati ami Autaahaathiho is+hiyaisuni ami kahapaamapi pa nahataapisuni tiwati nemataise. ⁷ Iyataati ami Autaahaathiho komi piw+ha k+m+ka naasaaraahi yam+hapatuni yap+patuni wani ahotimati w+ndi neti namop+sasati nga isiwatati jatataise, tihoaahon+hi sis+haara neti t+hat+ nasasiwati owemaitando. Iyataati ko yam+hapatunisuni ami yap+patisuni sandi asis+ha is+hiya koai at+homaawisohiy+hiyai tip+taapati usonati nemataahura kawitaise.

⁸ Ami nisi nais+hiyaati K+raisihopi nisataiw+giwunyaahohiy+hiyaati n+ni sangi ap+paahi awaind+handi maar+ho nasanyohiy+hiyaate, n+ni kimandi w+ndi sangi kasat+tandiyohit+mandapi sahi w+ndi nanip+mimatiw+ise. Awais+ho asis+haapi gw+nyaati ami mmos+r+hi+ret+ siyate. Ko Awais+ho asis+ha nehi naasaapi k+naungw+ha 1,000 kiyataise tati ami k+naungw+ha 1,000 kiyahaapi asis+ha nehi naasaahihe, tati

gwinyaati mmonahore. ⁹ Iyataati Awaisiho wapa kaitandi watipitati piwiha katimbipa kaitandi ko bipi ahiyati neti mehiyataamaise, ami isihiya usa sikaiwi gwinyaahohirihireto. Owetise. Ami ko utaaho wo neti nihirinati owetitandihandapi poundataise. Aih ko isihiya nahatiya kiyaami maipihaiwa kiyohiwaiwaatihapi japihi nepemaitiwi koenda napitaatiwi maaritataise. Siyati ko maaritati gwinyaataati namati isihiya japihi nepemaititaatiwi koenda napisaihi numwaitandi bipi jatimi notaise.

Kimati Yapimbatuni Ami Yamihapatuni Owetitaise

¹⁰ Ami Awaisiho nehi akohi ikohiya ikondaatiwi nasohipatamatiyati napitaise. Nasonihi sura asisaha seti yamihapati awaindahandi ganati tautati uutati nutati katinihi owetitaise. Iyonihi kahapaamapi ipiho waatihoho ami kaumbwaati yamihapataatihi ahotimbipa sisihara tihati owetitaise. Iyati ami yapipatuni ami yapipataapihi ahotimbipa nahataapa sisihara tihati nasasiwati nasihandiwati kapaanihi noti owetitaise. ¹¹ Autaahaatiho saiwaisi siyati sireti nemaitaise. Isi ami sahi ninapitaiwi daiwi bitoaitaatiwe? Sahi Autaahaatihoai nunyaniwami ko maaritati gwinyaasirihireti japepilirwi ami titihi gaahiyaati daiwise. ¹² Aiwisi sireti sahi daiwi bitotawa asisaha Autaahaatiho nasati isihiyai neti tipitapaati usondandihuraapi jatawaawi, ami ka keti noaipaitandi sahi nepi detemapise. Ami asisa seti sura sisaha yamihapati tihati owemati ami

yam+hapataat+hi ahotimb+pa ip+ho waat+ho am+ kaumbwaatisangi sis+ha t+hat+ nasasiwat+ nut+r+mat+ nas+hand+w+taise. ¹³ Autaahaat+ho saiwais+ siyat+ nemahon+h+ owendaahand+ kand+ nyah+ K+raisihom+ is+hiyaan+ Autaahaat+ho yam+hapatun+ am+ yap+patun+ as+pat+ ahaitand+ ko wat+p+tat+ p+w+ha katis+ha k+ret+ kiyon+h+ noaipaitaise, taat+ aim+ mmona gw+nyaawaat+ is+wat+haayo. Iyaat+ Autaahaat+ho yam+hapat+, am+ yap+pat+ as+pat+ kiyat+ ahion+h+ am+ is+hiya K+raisihop+ g+wunyaahohiy+hiya kataat+hi nandaapi, Autaahaat+ho maarit+ gw+nyaas+r+h+ret+ japep+h+r+w+ is+hiya nahatiya nahataap+p+h+ neh+ t+t+h+ gaahaiwaah+h+ kaiw+ bim+taat+w+hat+ noaipaitand+handap+ jat+haayo.

¹⁴ Is+ nis+ nais+hiyaat+ nisataiw+ K+raisihop+ g+wunyaahohiy+hiyaat+ n+n+ sangi ap+paah+ awaand+hand+ maar+ho nasanyohiy+hiyaate, sah+ Autaahaat+ho is+hiya yap+pataap+hiyai net+ tip+tapaat+ usondand+huraap+ jatawaaw+, sah+ maip+h+hand+ kamaiw+ t+t+h+ gaahiyaat+ am+ is+hiya nahatiaisaw+ bipi napaisaat+ yat+h+ ipatisan+w+ bimaaw+se. Am+ ko sangi jasonataat+ kipat+ at+ha owetat+ am+ is+hiya wapaap+ sangi ikw+sitaat+w+hapa owehiyaat+tan+h+ sap+ ko maarit+tando. ¹⁵⁻¹⁶ Awais+ho nyah+ nepemait+t+haaw+ jatataise, am+ nyah+ nepemaitisaih+ nyangi ko jap+h+ nanyamaitando. Iyat+ is+hiya maip+hiyaisat+ ahoyat+ nyangi net+ w+nd+ tip+tapaat+ maanyondando. Iyataat+ am+ nyam+ naisoho nyamatiyat+ K+raisihop+ g+wunyaas+ho nyah+ koai maar+ho ap+paah+ awaand+hand+ nunyoh+ho

Porihoi Autaahaatihō gwinyaitandihandī numwihī, sapi piwihā utipihooatihī jipati-piyati ami komi utipihō nahatewaatihī kīmaiwa kaiwaapi piwihā naasika katati jipati-piyataise. Iyataati ami akite, Porihō piwihā katati jipati-paiwaiwaami otihatihapi piwihā wiwaami tanyaaha apipaahi naanjhaiwaare, nyahi kaiwaami tanyaaha wīndi biyaati gimunyaito. Iyataati ami isihiya Autaahaatihomī piwihā komi piwihāami utipihooatihī aimi jihī jipati-pindiwaiwaami tanyaahaapi nesipapi katitaati-wihandapi wīndi mmoniwī nepi namausesipainjihī kihiri kihiri asireti nepemaihiriwī nepi katohipatamataiwī, Porihomī piwihā katati jipati-paiwaiwa wiwaami tanyaahaapi naanjati isihiyai namusesipainjiwaiwa nepi kihireti nepemaihiriwī katawaatopo, ami kiya wīndi bapaiwī nga Kīraisihomīhaiwaapi akiti biyati gīmaawunyaatati ami wīndi namusesipatati kiyaamiheti notī wīndi watipimetahiyaaso. Isi kiya saiwī saiwa kiyohiwīmaiwaapi Awaisihō ipotihura kiyai neti tipitapaati usonati yaawati naanjhaiwa nunyati nemaitandihyaare.

Pitaaho Autaahaatihō Kīraisihomī Isihiyai Iwitatamasitihandapi Kinyi Gaahōje Gaare Undati Koi Mepi Autaahemwataise

¹⁷ Ami sahihi nisi naisihyaati nisataiwī Kīraisihopi gwunyaahohiyihyaati ami sangi ninī nisi apipaahi awaīndihandī maarihō nasanyohiyihyaate, isihiya Autaahaatihomī piwihā nepi kihiri kihireti nepemaihiriwī

katohiy+hiyai Autaahaat+ho nemasit+handap+
 aim+ mmon+w+ gisunyaatahiyaate. Is+
 am+ sah+ sawanaat+ baiw+ jat+n+w+hiyaat+
 bitosawise. Jat+n+w+ bitotawaaw+ am+ sah+
 is+hiya kih+i+ as+ret+ kaiw+ Autaahaat+homi+
 w+n+hap+pa nemahohiy+hiyaam+ as+ra w+ret+
 kiyoh+waiwaat+i+ kiya sangi w+nd+ asisi
 namaisai+h+, am+ sah+ sam+ and+tit+w+ wat+p+it+w+
 K+raisihop+ g+wunyaap+ bitohoh+i+hand+
 namap+ am+ t+mahiyaw+ w+nd+ nep+
 namosas+indaat+wo. ¹⁸ Is+ am+ sah+ saiw+ w+nd+
 nep+ namosas+indaat+w+, Jisas+ K+raisih+o nyam+
 Awais+ho nyangi nyainjatati+ am+ nyangi nyam+
 maip+haiwaat+hap+ jap+h+ nanyamaas+ho nyah+
 gaahandi+ w+nd+ kamaayaat+ neh+hand+ ko
 gaahandi+ kanyisati+ nany+nyahore. Aih+ am+
 sah+ kop+ nga mmon+w+ gisunyaatahiyaate.
 Is+ Sah+ sand+ kop+ mmon+w+ gisunyainj+it+ind+
 nep+ awa+indemap+, am+ neh+hand+ gaahandi+
 sangi kasind+indap+ mw+it+pisaw+ mmon+w+
 nep+ wat+p+it+w+ kop+ gw+nyaap+ise. Sand+
 sah+ K+raisihop+ mmon+w+ gisunyaatind+ind+
 awa+indemap+ kiyaat+n+h+ kaim+ nuw+ise
 manyinya nandapa nasisoar+ nan+w+
 gw+nyanim+ niyoh+patamataiwo. Iyataat+
 am+ ko Awais+ho amb+pati+ awaipatisahos+
 nyah+ wanun+ am+ jinjap+h+ jinjap+h+ koai
 mep+ autaahewaumwait+haawo. Ak+ite. N+n+
 Pitaahon+n+ ut+p+ho k+mo j+pat+piyataayo.

Autaaahatihomi Piwaha Gaaha Waniha
The New Testament in the Angaataha language of
Papua New Guinea
Nupela Testamen long tokples Angaataha long Niugini
copyright © 2004 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Angaataha

Translation by: PNG Bible Translation Association

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures. Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2012-11-17

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 3 Mar 2023 from source files dated 9 Oct 2020

b83b4d2c-30be-5f11-8fb0-fa04e4808bad